

Matic Majcen

Elizij

V filmski produkciji je vedno vznemirljivo, kadar ustvarjalcu zaupajo visok proračun samo na podlagi talenta ali dobre ideje in mu prepustijo vso svobodo nad izpeljavo projekta. V zgodovini filma so se do takšnih privilegijev tudi med največjimi avtorskimi imeni prebili le nekateri – Kubrick, Coppola, Tarantino, Malick. Kariere Langa ali Hitchcocka so posute z anekdotami o borbah za nadzor nad projektom, še Welles se je po *Kanu* vse življenje boril, da bi znova prišel do takšne priložnosti.

Okrožje 9 (District 9, 2009), celovečerni debi Južnoafričana Neilla Blomkampa, je bil eden takšnih projektov. Posnet kot adaptacija lastne ideje, prvič predstavljene v kratkem filmu *Alive in Joburg* (2005), je s svojo kombinacijo socialnega komentarja, razrednih prisnodob, domiselne scenaristike in presenetljivo uporabo realizma vnesel svež veter v žanr znanstvenofantastičnega filma. Peter Jackson je bil tisti, ki mu je pomagal priplezati do proračuna 30 milijonov dolarjev. Čeprav je treba priznati, da je *Okrožje 9* postal hit tudi zaradi opaznega prispevka akcijskih prizorov, s katerimi je lahko očaral mainstreamovsko občinstvo, je še vedno šlo za neodvisen film z neznano igralsko zasedbo in s popolnim anonimnežem za scenarističnim in režiserskim krmilom.

Investicija v ustvarjalnost je danes seveda redka. V dobi digitalne preobrazbe industrije in s piratstvom kot stranskim učinkom ter s posledično navezanostjo na varne dobičke preko filmskih franšiz velika večina filmov v multipleksih prej deluje kot preračunljiv konstrukt pripovednih trikov za točno določeno ciljno občinstvo. Ustvarjati v takšnem okolju po neodvisnem prvencu, kakršen je bil *Okrožje 9*, predstavlja precejšnjo dilemo. Ali ostati izven korporativnih krempljev še naprej zavezan nizkoprorračunski logiki z vsemi produkcijskimi omejitvami ali pa vendarle sprejeti očitne kompromise na poti do neomejenih finančnih virov velikih produkcijskih hiš? V večini primerov je skušnjava prevelika, da bi se ji uspeha željan pisec in režiser uspel upreti. Blomkamp je z *Elizijem* (Elysium, 2013), produkcijsko pošastjo, vredno 110 milijonov dolarjev, ob Guillermu del Toru, M. Night Shyamalanu, Duncanu Jonesu, če naštejemo le nekaj očitnih primerov, sedaj postal še eden tistih, ki so na hudičevem križišču ubrali napačno pot.

Ko se *Elizij*, Blomkampov drugi film, začne, so občutki sicer še precej deljeni. Prvi kader, v katerem se kamera s helikopterske perspektive dvigne visoko nad megalomanska slumovska naselja, bi lahko bil prav tako prvi kader iz *Okrožja 9*. V tej fazi še ni jasno, ali gre za simbolno afirmacijo neke avtorske poteze ali strahopetno zanašanje na preizkušen recept. Argument avtorstva sprva ni povsem zgrešen. *Elizij* odkrito reproducira dosežke *Okrožja 9* in z avtorske perspektive bi lahko šlo za uporabo identičnih motivov skozi več del v režiserjevi filmografiji. Žal pa te slike nadaljevanje filma ne potrjuje. Tema revščine, postavljena v ZF-kontekst, se že kaj kmalu izkaže za blagovno znamko, argument prepoznavnosti, ki nezahtevnemu gledalcu omogoča, da logično poveže dva filmska naslova pod okrilje istega avtorja in se odloči za ogled na podlagi prejšnjega.

V večjem delu *Elizija* smo namreč deležni filma, ki ne premore svežine in navdiha predhodnika. Luknje so opazne že celo pri scenarističnem aspektu in res je težko verjeti, da pri takšnem proračunu ne posvetijo več časa dodelanemu pisanju in piljenju prizorov, temveč se raje osredotočajo na dodelanost digitalnih učinkov (ki so tudi zato najboljši del filma). *Elizij* ima težave z osredotočanjem: gledamo le blede napredovanje zgodbe, brez humorja, brez emocij. Angažma Jodie Foster v vlogi polfiktivne Christine Lagarde ima kar nekaj rezerv, čeprav je po drugi strani mednarodni igralski vzpon Sharlta Copleya tudi tu najpomembnejši stranski dosežek Blomkampovega filma. Tudi družbenemu komentarju filma zmanjka tiste neposrednosti, s katero je *Okrožje 9* zadel v telesa gledalcev.

Elizij je tako film, ki mu predhodnik služi zgolj kot opora za vnovčenje lastnih adutov, in se kot tak uvršča v koš sterilnih visokoprorračunskih, z učinki napolnjenih ZF-poskusov, ki preplavljajo žanr v zadnjih letih. Osnovna Blomkampova ideja bo v naslednjem filmu potrebovala nekaj nadgradnje, če bo režiser želel vsaj približno ostati nad gladino avtorsko relevantnih filmskih imen.